

МЕДИЧНА АКАДЕМІЯ

№ 13(222)

ГАЗЕТА ЗАСНОВАНА 1997 РОКУ
11 липня 2008 року

ЗВОРУШЛИВЕ ПОБАЧЕННЯ З КРИЛАТОЮ ЮНІСТЮ

Через 35 років, які минули після закінчення Тернопільського державного медичного інституту (тепер — університету), звідусіль з'їхалися на зустріч з альма-матер випускники 1973 року. З хвилюванням переступали вони знайомий поріг і оживали в серці спогади про студентські роки, про друзів вірних, про чудових наставників-викладачів. У рідних стінах кожен знову відчув себе юним і безтурботним, сповненим романтики і завзяття. А всі разом знову почувалися добрим, тямущим і беручим до науки студентським братством. Ніби й не було розлуки. Ніби час зупинився. Поважні сивочолі люди, радіючи зустрічі, з ніжністю вдивлялися в обличчя одне одного і не могли наговоритися. «А ти нітрохи не змінилась. Така ж красуня, як і раніше», «І ти ... Я тебе одразу впізнала»...

О десятій годині всі вирушили до Катедрального собору на молебень. Далі була екскурсія університетом: знайомилися з новими приміщеннями, оглядали аудиторії, в яких колись навчалися. Тепер вони добре обладнані й відповідають сучасним стандартам вищої освіти. Гості згадували, порівнювали, дивувалися та раділи різким переминам. А потім всі зібралися в актовій залі на щире розмову. Дружними оплесками зустріли випускники свого колишнього однокурсника, а нині — ректора ТДМУ ім. І. Горбачевського, члена-кореспондента АМН України, професора Леоніда Ковальчука. Радо привітавши гостей, Леонід Якимович коротко розповів про те, які зміни сталися в університеті останніми роками. Серед знакових подій — відкриття фармацевтичного та стоматологічного факультетів. Відбулася також реорганізація навчального процесу. Леонід Якимович в своєму виступі пояснив суть проведеної реорганізації та виклав концепцію подальшого розвитку університету, яка передбачає нову методику викладання і певні організаційні новації. Їх впровадженню передувало вивчення досвіду шести американських і чотирьох європейських університетів, де стажувалися викладачі нашого ВНЗ, процедура всебічного обговорення нової концепції на кафедрах.

Нова методика викладання («єдиного дня») дала змогу збільшити кількість академічних годин. Цього року в ТДМУ впровадили об'єктивний структурований клінічний іспит — сучасний тип оцінювання знань, який використовують у вищих навчальних закладах європейських країн, США, Канади. Навчання практично орієнтоване. ОСКІ базується на матрикулах практичних навичок, які містять основні вимоги до практичних умінь з різних дисциплін. Студенти навчаються за кредитно-модульною системою. Наш університет (єдиний в Україні) запровадив дуже ефективну систему контролю знань студентів, що ґрунтується на комп'ютерних технологіях, а веб-портал університету є одним з найкращих в Європі, а не лише в Україні. Гості мали можливість з ним ознайомитися. Велике зацікавлення викликала також розповідь про університетське видавництво «Укрмедкнига», яке забезпечує підручниками й посібниками вищі медичні навчальні заклади, коледжі та училища України, про навчально-оздоровчий комплекс з конгрес-центром «Червона калина». Щороку тут проводять майже 30 всеукраїнських і міжнародних науково-практичних конференцій, а в студентському профілакторії щороку оздоровлюється кожен п'ятий студент. Потужною є навчальна база кафедри військової підготовки та екстремальної медицини (в Україні таких кафедр всього три). Стрімко розвивається й заснований університетом інститут медсестринства.

Розповідаючи про те, що зроблено, ректор зазначив, що в ТДМУ нині навчається понад 600 іноземних студентів з 32 країн світу, а більше 30 відсотків викладачів отримали сертифікати на право викладання англійською мовою. Жоден ВНЗ України не може похвалитися таким показником. Все це свідчить про авторитет університету, який сходивка за сходиною піднявся до світових стандартів освіти.

— В альма-матер вам дуже раді. Не поспішайте з від'їздом, погостуйте, подивіть-

ся, яким нині є наш навчальний заклад, — мовив ректор.

Не можна словами передати ту теплу й щире атмосферу, яка панувала на святі.

— Маю честь на правах старости нашого курсу привітати вас із славним ювілеєм — 35-річчям з дня закінчення нашого ВНЗ, — сказав, звертаючись до присутніх, Павло Домчук. — Ми ніколи не забудемо студентські роки. Дякуємо організаторам свята, що зібрали нас знову разом, бо такі зустрічі — справжня розрада для душі. Дозвольте від вашого імені передати університету в подарунок лазерний принтер. Тепер це буде

власністю медичного факультету.

А далі один за одним випускники підходили до мікрофона, щоб розповісти про своє життя після закінчення ВНЗ. Було що згадати і чим поділитися колишнім однокурсникам. Після закінчення навчання вони роз'їхалися по всій Україні і нині живуть і працюють в містах і містечках, різних областях: Донецькій, Чернігівській, Київській, Харківській, на Волині, в Сумах. Чийсь життєвий шлях нерозривно пов'язаний з Тернополем і Тернопільщиною. Вони лікують, оперують, приймають пологи ... Хтось досяг успіхів в науці і став керівником. А колишній медінститут, який очолює Л.Я. Ковальчук, нині — член-кореспондент АМН України, професор, набув університетського статусу.

Колишні однокурсники розповідали і про своїх уже дорослих дітей, про найбільше диво в своєму житті — онуків. З ностальгією згадували студентські роки. На жаль, тоді не було таких аудиторій і такого обладнання, як тепер, але студентське життя вирувало: молоді люди старанно вчилися, дружили, закохувалися ... «Спогади про ті роки живуть в душі кожного з нас», — мовили випускники. Хвилюючо мовчання вони вшанували пам'ять однокурсників, які рано пішли з життя. Згадали всіх поіменно.

35 років — немалий відрізок часу. З висоти прожитого й пережитого багато що сприймається по-іншому, але студентські роки залишаються найщасливішими. Вони ніколи не зітруться з пам'яті. Учасники зустрічі висловили велику подяку ректору і всьому організаційному комітету за ці зворушливі побачення зі студентською юністю.

«Пишаюся своїм курсом, який завжди був дружним, пишаюся своєю альма-матер. І з нетерпінням чекаю нових зустрічей», — таких гарних слів і побажань здоров'я на многі-многі літа того дня було мовлено багато.

Оксана БУСЬКА,
Ярослав СТАРЕПРАВО (фото)

ВІТАЄМО!

Указом Президента України від 11 червня 2008 року професорові ТДМУ БІГУНЯКУ Володимирові Васильовичу присвоєно звання «Заслужений діяч науки та техніки України».

ПАМ'ЯТЬ

ПРАВДА ПРО ГОЛОДНИЙ МОР УКРАЇНЦІВ

У Тернопільській облдержадміністрації презентували другий том книги «Розсекречена пам'ять. Голодомор 1932-1933 років в Україні в документах ГПУ-НКВД». Новий наклад видання підготувала Служба безпеки України та Міжнародний добровільний фонд «Україна 3000». У книзі читач знайде авторські статті науковців, документи, серед яких і фотографії, щоденники, листи, а також матеріали виставки «Розсекречена пам'ять».

Заступник голови обласної державної адміністрації Федір Шевчук, відкриваючи засідання, наголос поставив на важливості донесення до громадськості правдивої та повної інформації про голодний мор українців, який 1932-1933 року zorganizувала комуністична влада. Сумній даті —

75-й річниці Голодомору в Україні, на Тернопільщині присвятили чимало найрізноманітніших заходів. Зокрема, школярі краю проводять акцію «Колосок пам'яті», восени на берегах річки Збруч на межі Тернопільської та Хмельницької області постануть пам'ятні знаки на честь тих, хто загинув від штучного голоду, спричиненого радянською каральною системою.

Олександр Радецький, начальник управління Служби безпеки України в Тернопільській області, передав примірники книги «Розсекречена пам'ять. Голодомор 1932-1933 років в Україні в документах ГПУ-НКВД» для районних бібліотек, книгозбірень вищих навчальних закладів краю (у тому числі й ТДМУ), обласної універсальної бібліотеки та деяких державних установ і музеїв. Тепер з правдивими матеріалами, що вміщені у цьому виданні про жнива української скорботи тридцятих років минулого століття, матимуть змогу ознайомитися якнайбільше читачів Тернопілля.

Микола ВІЛЬШАНЕНКО
Фото автора

ДЕСЯТИЙ ВИПУСК СЛУХАЧІВ ПІДГОТОВЧОГО ВІДДІЛЕННЯ

ІНОЗЕМЦІ ОБИРАЮТЬ ТДМУ

Нігерійці та алжирці, сирійці та вихідці з Судану, Камеруну, Гани, Саудівської Аравії, Свазіленду минулого тижня успішно склали випускні іспити й отримали свідоцтво, за яким мають право вступити до вищих навчальних закладів України та

НИНІ – ВІДДІЛЕННЯ, А У МАЙБУТНЬОМУ – ФАКУЛЬТЕТ

Щодо підготовчого відділення ТДМУ, то іноземці приїздять навчатися сюди здебільшого за скеруванням Центру міжнародних зв'язків, що у Києві, а також фірм-посередників, хтось отримує інформацію через

Під час іспиту з української мови

країн близького зарубіжжя. Як і минулими роками, випускники відділення будуть подавати документи до вступу у тернопільські ВНЗ, дехто спробує стати студентом Київського національного університету ім. Т. Г. Шевченка, хтось – Харківського політехнічного університету. Але більшість, як розповіли самі слухачі, мріють стати студентами ТДМУ.

Присутність і навчання іноземців в українському ВНЗ є своєрідним камертоном престижності та якості освіти, яку надають у навчальному закладі, – каже завідувач підготовчого відділення для іноземних громадян, доцент ТДМУ Степан Запорожан. – Випускники Тернопільського медичного університету нині надають меддопомогу у клініках понад 50 країн світу. Це – найкраща реклама для ВНЗ. Найчастіше іноземні абітурієнти обирають медичний, стоматологічний та фармацевтичний факультети. Також їх приваблює й те, що викладають в університеті трьома мовами.

«Інтернет». Відтак майбутньому слухачеві надсилають запрошення, а після оформлення відповідних документів та співбесіди зараховують на навчання, щоправда, за платною формою. Розпочинається курс у листопаді і триває майже вісім місяців. Перші два з них приділяють суто вивченню української чи російської мов, а уже згодом іноземці удосконалюють знання з біології, хімії, математики, фізики, інформатики, вивчають країнознавство. Варто зазначити, що підготовче відділення для іноземців у ТДМУ має медико-біологічне спрямування. Викладачі розповідають, що іноземці надзвичайно ретельні у навчанні, хоча й виникають іноді труднощі, як-от при вивченні української мови.

Мовний апарат африканця недостатньо «пристосований» до вивчення європейських мов, тому й виникають деякі труднощі в артикуляції звуків, мовленнєві проблеми, – розповідає викладач української мови Оксана

Горленко. – Звісно, необхідно докласти чималих зусиль, але іноземні слухачі охоче погоджуються на додаткові заняття в позаурочний час, чи, скажімо, в неділю. Такий спосіб студювання української дає непогані результати. До завершення навчання усі вихідці з Африки мають достатній словниковий запас і розмовляють українською чи російською мовами.

Але не лише науками зайняті слухачі підготовчого відділення ТДМУ.

Трејсі КОУЛЛІАН

Степан Запорожан каже, що й дозволила вони проводять цікаво – відвідують історичні та духовні місця нашого краю, знайомляться з культурою українців, часто зорганізують на відділенні екскурсії в картинну галерею чи у краєзнавчий музей. Іноземна молодь бере участь у вечорах до Міжнародного дня студента, вони з ентузіазмом готують концертні програми та відзначають свята до дня незалежності своїх держав. У ТДМУ дбають, щоб для юнаків і дівчат

якнайменш болісною була розлука з батьківщиною й вони швидко пройшли адаптацію та почували себе затишно в нашій країні. Створені для них й не-

Елвіс ВОЯСЕН

обхідні умови для навчання та побуту в комфортно облаштованих гуртожитках.

Сподіваюся, що підготовче відділення ТДМУ в недалекому майбутньому стане факультетом, для чого вже нині є добре підґрунтя – достатній науковий потенціал, практичні набутки у викладацькій роботі, десятилітній досвід виховної роботи з іноземцями, – каже Степан Запорожан. – Щодо найближчої перспективи, то маємо намір підготувати до друку підручники з української та російської мов, адаптовані до навчання іноземних студентів.

ВОНИ ЗДОБУВАТИМУТЬ ФАХ В УКРАЇНІ

Трејсі Коулліан – одна із п'ятдесяти цьогорічних випускників підготовчого відділення для іноземних громадян ТДМУ. Аби здобути вищу освіту вона здолала не одну тисячу кілометрів, вивчила українську мову

Ювілейний випуск слухачів провели у підготовчому відділенні для іноземних громадян нашого університету. Цього року тут підготували до вступу у вищі навчальні заклади України 50 слухачів. Серед майбутніх абітурієнтів – представники десяти країн світу, найбільше з африканського континенту.

й нині готується вступати до університету. Трејсі каже, що вже зріднилася з Тернополем, а вступатиме на медичний факультет ТДМУ. Дівчина мріє стати педіатром, аби в майбутньому лікувати хворих дітей на своїй батьківщині – Свазіленді. Вдома у неї чотири брати та дві молодші сестрички.

З Елвісом Воясепо познайомилася після іспиту з української мови. 25-річний юнак вирізнявся своїм яскравим національним одягом. Був у нього атрибут, що ззовні нагадує ріг тварини. З'ясувалося, що це символ влади й означає приналежність до королівського роду в його рідному Камеруні. А в

Україну Елвіс приїхав здобувати фах інженера автомобільного транспорту, на батьківщині він закінчив технічний коледж. Університет, де навчають такої спеціальності, є у Харкові, тому вже за кілька днів хлопець буде подавати туди документи.

Дуже шкодую, що в Тернополі немає такого факультету, а то б залишився тут, мене приваблює це спокійне, «неквапливе» місто. Шкода залишати Тернопіль, – каже українською Елвіс. – Сумуватиму за викладачами, які так багато зробили для мене, українськими друзями. Дякую їм за все.

Про себе Елвіс розповів небагато, а от викладачі, які того дня були поруч, сказали, що це один з найкращих слухачів, успішно завершив навчання, а українська стала для нього восьмою з іноземних мов, якими він володіє.

Лариса ЛУКАЩУК,
Ярослав СТАРЕПРАВО (фото)

ВІДРОДИТИ ПЕРЛИНУ НАШОГО МІСТА – ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ СТАВ

Нещодавно в Тернопільському медичному університеті визначали переможців конкурсу «Місто озера», який започаткував в обласному центрі доброчинний клуб «Ротарі».

Мета проекту, як зазначив президент клубу Віталій Григоров, – привернути увагу громади міста, державних структур, санепідстанов до екологічних проблем Тернопільського ставу. – Щодо ідеї, то її «підказало» саме озеро. Ні для кого не є таємницею, як занепає останніми роками чистий став, – каже координатор проекту Ігор Ковалик. – Та й парк, що поруч, не у ліпшому стані. Сподіваємося, спільними зусиллями вдасться повернути чудове минуле цих двох оазисів відпочинку та здоров'я і вони ще довго служитимуть тернополянам та гостям міста.

Перший етап проекту – конкурс «Місто озера» відбувся вже в багатьох навчальних закладах Тернополя. Особливо відзначилися студенти медичного університету, вони з особливим завзяттям готувалися до участі в цьому змаганні. Хтось взявся за особисту програму, були й навіть студентські команди. За кілька тижнів до змагань учасники побували на Тернопільському ставі, оглянули та сфотографували занедбані місця – береги в смітті,

не байдужа доля Тернопільського ставу й парку. Свій проект вони захищали з впевненістю й доволі переконливо. Перш ніж оголосити переможців, високоповажне журі у складі президента тернопільського клубу «Ротарі» Віталія Григорового, координатора проекту Ігоря Ковалика та голови обласного осередку Всеукраїнської екологічної ліги, професора ТДМУ Степана Вадзюка висловило щирі слова вдячності усім, хто взяв участь і долучився до конкурсу.

Відтак оголосили переможців. Перше місце та грошову премію здобула ця ж таки група №6 першого курсу медичного факультету (керівник – викладач кафедри медичної біології мікробіології та вірусології Людмила Рибіцька). Друге місце виборолла студентка групи №1 першого курсу медичного факультету Марія-Галина Кіриченко (керівник – доцент кафедри медичної біології, вірусології та імунології Тетяна Бігуняк). Третє посіла перша група першого курсу стоматологічного факультету. А четверте присудили першокурсникам групи №14 медичного факультету. Усіх переможців нагородили дипломами Тернопільського клубу «Ротарі» та вручили листи-подяки від імені голови Всеукраїнської екологічної ліги. А групу №6 медичного факультету запросили взяти участь у міській виставці, на якій будуть

ДЕЩО З ІСТОРІЇ БЛАКИТНОЇ ПЕРЛИНИ ТЕРНОПОЛЯ

У чудовій місцині нашого міста розташований біля Старого замку Тернопільський став (площею майже 400 га). Небагато людей знають, що це озеро не тільки штучне, але ще і дуже давнє.

Воно створене ще 1547 року як елемент оборонної безпеки для побудованого замку. Наприкінці XVII ст. став «годував» місто. Так, за описом 1672 року, в ньому було багато видів риби, а на берегах стояло чотири млини, які приносили значний прибуток. Але 1675 року в результаті завоювання турками та татарами замку, вода зі ставу була спущена. Але згодом він відновився! У XIX столітті став мав розміри 4 км завдовжки та 1 км вшир. На початку XX ст. не лише Львів, а ще і Краків та Варшава ласували тернопільською рибкою зі ставка: окунями, коропами, щуками, лящима, плотвою. Але страшні часи війн XX століття зробили свою чорну справу – озеро було занедбане, воно заросло й зникло. Мешканці Тернополя навіть вирощували на його дні овочі. Озеро стало наче річка.

Після Другої світової війни благоустроєм міста зайнявся обласвиконком. Місто набуло свою другу зелену романтичну молодість, а в 1956 р нарешті розпочалося відродження ставу.

Тернопільський став просто надзвичайний, він вабить до себе. У теплий сезон ним можна помандрувати катером і подивитися краєвиди міста, або просто взяти на прокат катамаран. Це одне з улюблених місць відпочинку тернополян та гостей міста.

Відгуки про Тернопільський став завжди захоплені. Від посла Еріха Лясоги, що був проїздом у місті у XVII столітті, і до спостерігачів з Донеччини, що приїжджали на пам'ятні президентські вибори, – від всіх лунали схвальні відгуки про блакитну перлину міста в зеленому оточенні дерев і квітів. Навіть відомі особистості не пошкодували компліментів на адресу тернопільського озера. Подійкують, що одного разу в наше місто приїхав зі своїми першими гастролями ще молодий тоді співак Валерій Леонтьєв. Гостинні тернополяни радо його зустріли й поселили в найкращому на той час готелі «Тернопіль». Аби дізнатися, чи задоволений

співак прийомом, вирішили не нав'язливо прослухати його телефонні перемовини. Звідси й довідалися, що Леонтьєв, пересичений враженнями від різних міст СРСР, був у захопленні від Тернопільського ставу, хоча рештою визначних місць міста знехтував.

**Оксана КСЬОНЗОВА,
студентка медфакультету**

Такими є проблеми Тернопільського озера у баченні студентів I курсу групи №6 медичного факультету

Став з тривогою хлюпоче,
Часто бачимо і ми –
Сміття хвилями виносить
В воду кинуте людсьми.

Як до парку придивитись,
Поспілкувавшись «тет-а-тет»,
То впізнається відразу
Наш весь менталітет.

Тернополяни всі веселі,
І часом так гуляють,
Що з коріннями дерева
Навіть видають!

Як палили восени
Літнє все сміття,
Разом з ним театр літній
Віддійшов у небуття.

І реклама є у парку,
Пива «Оболоні»,
Непрацюючий WC –
Він, як «на долоні»!

Може, й біля «Оболоні»
Й нині хтось тупцює,
Та, на жаль, ця біла шафа
Зовсім не працює!

А неподалік – навпроти –
Скринька ще одна,
Ти, напевне, ще не знаєш
Вона – чарівна.

Якщо хочеш ти пройти
На «Острівок кохання»,
Кинь у скриньку папірці –
Здійсниться бажання!

Дитячий в парку є майданчик,
«Рошен» – називається,
Біля нього є «криничка»,
Там пляшки «купаються».

Нечистот потоки
Ставом все пливуть,
Як же водяні рослини
Серед сміття живуть?

Люди все ще виживають
Серед домішків хімічних,
Не цурайтеся ніколи
Проблем екологічних!!!

побиті ліхтарі, понівечені лави та альтанки. Отож на відбірковий етап конкурсу прийшли не з порожніми руками. Кожний учасник підготував самостійно виготовлений плакат, на якому фото, яскраві коментарі та написи, де всі проблеми Тернопільського ставу – як на долоні. Дехто з майбутніх медиків не полінувався і зробив аналіз тернопільської водички – вміст аміаку в ній значно перевищує норму, можливо, очисні споруди не добре працюють. Особливо вирізнялася група за номером шість медичного факультету, бо ж вирішила позмагатися з однокурсниками за допомогою поетичного слова. Гострий меч студентської сатири, звісно, не поранив нікого, але екологічних проблем нашинкував чимало.

Екологічні негаразди так «зачепили» молодь, що у конкурсі взяли участь й іноземні студенти. Як виявилось, вихідцям з Нігерії теж

підбиті підсумки першого етапу проекту. Захід відбудеться 5 липня в парку над ставом.

Особливу подяку від керівництва та диплом клубу отримав професор ТДМУ, голова обласного осередку Всеукраїнської екологічної ліги Степан Вадзюк за участь в організації конкурсу. Варто також зауважити, що захід відбувся за сприяння Всеукраїнської екологічної ліги та в рамках Всеукраїнського конкурсу «Мій голос я віддаю на захист природи».

Примітно, що другий етап екологічного проекту, як розповіли керівники клубу «Ротарі», буде мати фінансову підтримку. До нього вони планують залучити бізнесменів, громадські організації та владу з тим, аби впорядкувати територію парку та «оздоровити» Тернопільський став.

**Лариса ЛУКАЩУК
Фото Ярослава СТАРЕПРАВА**

Новини У МЕДИЦИНИ ЖІНОЧЕ ОБЛИЧЧЯ

За інформацією головного управління статистики в області, на Тернопільщині на перше січня 2008 року в медичних закладах Міністерства охорони здоров'я України працювали 5,3 тисячі лікарів усіх спеціальностей. Серед них кожний четвертий – терапевт і кожен сьомий – хірург. Медичну допомогу дітям у краї надають 364 лікарі-педіатри. У лікувальних закладах працюють 397 стоматологів і 394 сімейних лікарів.

У загальній кількості лікарів усіх спеціальностей 55 відсотків (або 2,9 тис. осіб) – жінки.

З 11,7 тисячі осіб середнього медичного персоналу – 1,5 тисячі осіб – фельдшери, 868 – акушери. В усіх закладах працюють 7,4 тисячі медичних сестер (63,5 % від загальної кількості осіб середнього медичного персоналу). Серед середнього медичного персоналу переважають жінки – 93,6 %.

ДОБРОЧИННА ДОПОМОГА ДІТЯМ

Жителі Буцацького району взяли активну участь у Всеукраїнській благодійній акції «Почуйте всі», мета якої – допомогти дітям з вадами зору. Десять волонтерів Буцацького районного центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді – учні профтехучилища № 26 та студенти агроколеджу були залучені до збору добродійних коштів в організації та на підприємствах, на вулицях райцентру. Загальна сума, зібрана волонтерами, склала 430 гривень. До акції долучилися колективи навчальних закладів району, які зібрали 2183 гривні, та працівники Буцацької центральної комунальної районної лікарні, які внесли в скарбничку милосердя 626 гривень. Ще 163 гривні зібрав Золотопотіцький селищний центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді. Відтак впродовж акції, яка відбулася з 14 квітня до 1 травня, було зібрано 3402 гривні.

– Через філію Буцацького відділення Ощадного банку ці кошти надійшли на рахунок Всеукраїнського благодійного фонду «Серце до серця», – розповіла начальник відділу Буцацького районного центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді Ольга Строжська.

Надія ГОРОШКО

ОБ'ЄКТИВ

Ігор П'ЯСЕЦЬКИЙ, студент стоматологічного факультету

ДОСВІД І ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ НАВЧАННЯ

Такою була тема Всеукраїнської навчально-наукової конференції, яка відбулася в конгрес-центрі ТДМУ. В її роботі взяли участь понад двісті провідних, авторитетних фахівців: представники Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства освіти та науки України, ректори, проректори, декани медичних факультетів університетів, члени координаційної ради з питань післядипломної освіти, начальники навчальних відділів, завідувачі кафедр, професори усіх вищих медичних і фармацевтичних навчальних закладів України. Були також представники медичних коледжів та училищ, керівники обласного управління охорони здоров'я.

Програма частина пленарного засідання розпочалася доповіддю заступника директора Департаменту кадрової політики, освіти та науки, начальника відділу освіти і науки МОЗ України, професора Олександра Волосовця «Сучасні питання розвитку медичної освіти та кадрового забезпечення галузі охорони здоров'я». Як наголосив доповідач, ефективна освітня й кадрова політика в галузі охорони здоров'я є важливим інструментом реформування вітчизняної медицини та реалізації програми діяльності Кабінету Міністрів України, адже від рівня підготовки лікарів залежить якість надання медичної допомоги українцям. Для якісної підготовки молодших медичних спеціалістів, бакалаврів, спеціалістів і магістрів медицини МОЗ України постійно працює над забезпеченням:

- якісного конкурсного набору студентів на перший курс, високого професіоналізму викладачів;
- виховання у студентів патріотизму та національної свідомості, милосердя та духовності;

У вищих медичних і фармацевтичних навчальних закладах, які підпорядковані Міністерству охорони здоров'я України, триває робота з організаційно-методичного забезпечення навчального процесу на засадах кредитно-модульної системи. Для підвищення рівня додипломної та післядипломної підготовки, зовнішнього оцінювання знань студентів, управління якістю медичної освіти МОЗ продовжує впровадження незалежних від вищих навчальних закладів ліцензійних інтегрованих іспитів «Крок-1», «Крок-2», «Крок-3». Нова прогресивна система об'єктивної діагностики рівня знань медиків в Україні, яка системно працює вже дев'ять років, отримала високі оцінки Всесвітньої та Європейської асоціації медичної освіти. Задля поліпшення якості підготовки медичних працівників та на виконання Указу Президента України від 6 грудня 2005 року «Про невідкладні заходи щодо реформування системи охорони здоров'я населення» додатково опрацьовується проект постанови Кабінету Міністрів України «Про

Про сучасний вид оцінювання знань — об'єктивний структурований клінічний іспит (ОСКІ), який впроваджують у ТДМУ, розповіла професор Ольга Федорців.

Представник Міністерства освіти і науки України Марія Телеки висвітлила сучасні вимоги щодо ліцензування та акредитації ВНЗ як важелів впливу на якість вищої освіти.

Професор Національної медичної академії післядипломної освіти ім. П.Л. Шупика Озар Міңчер у своєму виступі звернув увагу на важливість впровадження інформаційних технологій у навчальний процес ВМ(Ф)НЗ, наголосивши на використанні дистанційного навчання та телемедицини.

Головний спеціаліст відділу освіти і науки МОЗ України Юрій П'ятиницький проаналізував сучасний стан та використання державної мови у навчальному процесі підготовки лікарів і фармацевтів в Україні.

Досягнення, проблемні питання та шляхи удосконалення кредитно-модульної системи організації навчального процесу — такою була тема виступу начальника навчального відділу Національного медичного університету ім. О. Богомольця, доцента Любомиру Остап'юк. Виступ містив ґрунтовний аналіз як позитивних зрушень якісних показників організації навчання студентів за кредитно-модульною системою (йшлося, зокрема, про оновлення змісту і структури навчальних програм, орієнтацію навчального процесу на студента, на його самостійну роботу, освоєння викладачами нових технологій навчання), так і проблемних питань (визначені пріоритетні шляхи їх вирішення).

Про досягнення, проблеми та перспективи у проведенні реформ Болонської спрямованості у вітчизняній вищій медичній школі вела мову на пленарному засіданні доктор медичних наук, професор Донецького національного медичного університету ім. М. Горького Марина Первак.

Шляхи подальшого підвищення якості підготовки фахівців в умовах впровадження засад Болонської декларації розглянув професор Запорізького державного медичного університету Володимир Дарій, зосередивши увагу присутніх на необхідності поліпшення підготовки резерву викладацького складу, подальшого вдосконалення системи підготовки фахівців та оцінювання рівня їх підготовки, впровадженні новітніх технологій та вдосконаленні самостійної роботи студентів.

Про досвід роботи Луганського державного медичного університету в умовах кредитно-модульної системи організації навчального процесу, універсалізацію механізму конвертації балів поточної успішності студен-

та у багатобальну шкалу оцінювання розповів колегам проректор Луганського державного медичного університету, професор Василь Сімірок.

Доцент Одеського державного медичного університету Олена Чернецька привернула увагу аудиторії до можливостей удосконалення методичного забезпечення навчання за КМСОНП на клінічних кафедрах, поставила наголос на використанні інтерактивних технологій та сучасних методичних підходів при кредитно-модульній системі навчання. Велику зацікавленість учасників конференції викликав виступ проректора ТДМУ, професора Василя Марценюка «Розробка і впровадження системи електронного навчання в Тернопільському державному медичному університеті імені І.Я. Горбачевського». Василь Петрович відзначив, що впровадження в навчальний процес інформаційних та комунікаційних технологій є вимогою сьогодення і наголосив на потребі створення єдиного освітнього інформаційного простору вищих медичних навчальних закладів. Завданням надійного зберігання та доступного представлення великих обсягів навчально-методичної інформації вже давно є однією з найактуальніших проблем у роботі ВМ(Ф)НЗ України. ТДМУ отримав представлення в «Інтернет» одним з перших — 1997 року. З 2001-го почалася реалізація університетського проекту з представлення в «Інтернет» навчально-методичних матеріалів. Роботу з формування інформаційної навчальної системи університету проводять відповідно до «Етапів формування системи електронного навчання ТДМУ», затверджених ректором ТДМУ ім. І.Я. Горбачевського, член-кореспондентом АМН України, професором Леонідом Ковальчуком і схвалених вченою радою. Формують і власну електронну бібліотеку. Розпочали її зі створення першого в Україні мультимедійного компакт-диска на медичну тематику «Лапароскопічна хірургія жовчних шляхів». Наразі в університеті таких дисків 53. Інформаційна модель бібліотеки електронних ресурсів університету містить такі компоненти: електронні підручники, навчальні посібники, монографії, навчальні таблиці, навчальні відеофільми, мультимедійні навчальні компакт-диски.

Входження у світовий медичний освітній простір вимагає впровадження в навчальний процес сучасних комп'ютерних технологій. Цю роботу проводять планово, відповідно до попередньо розроблених та ухвалених інформаційних моделей. Технічна реалізація таких складних програмних комплексів, якими є системи електронного навчання у вищих медичних навчальних закладах, веде до створення принципово нових інтерфейсів, що забезпечують зорганізовану роботу всього викладацького складу та студентів.

Проректор Харківського національного медичного університету, професор Валерій Капустник у своєму виступі проаналізував актуальне значення сучасної психогієни, її місце у системі додипломної підготовки та безперервного професійного розвитку лікарів різного фаху. Цікавими міркуваннями про сучасні акценти в післядипломній освіті лікарів поділився про-

ректор Івано-Франківського державного медичного університету, професор Любомир Глушко.

Після виступів розпочалося обговорення доповідей, а потім — секційні засідання. У рамках конференції відбулися семінар-нарада («круглий стіл») проректорів з науково-педагогічної роботи, начальників навчальних відділів і завідувачів лабораторій з питань освіти на тему «Досвід та проблеми впровадження кредитно-модульної системи в навчальний процес вищих медичних та фармацевтичних навчальних закладів України», семінар проректорів з міжнародних зв'язків на тему «Удосконалення підготовки фахівців для зарубіжних країн», а також засідання координаційної науково-методичної ради з післядипломної освіти.

— Уже стало традицією, що такі Всеукраїнські науково-практичні конференції відбуваються на базі нашого ВНЗ, — сказав після її завершення перший проректор ТДМУ ім. І.Я. Горбачевського, професор Ігор Мисула. — Цьогорічна конференція — вже четверта. Її учасники намітили подальші кроки у впровадженні кредитно-модульної системи організації навчання у ВНЗ. Уперше за останні роки конференція відбулася під егідою і з участю двох міністерств — охорони здоров'я та освіти і науки. Доповідачі на пленарному засіданні дали вичерпну відповідь на багато питань, що хвилюють фахівців і без вирішення яких просуватися далі неможливо, зокрема, директор Центру тестування при МОЗ України, завідувача кафедрою медичної інформатики та комп'ютерних технологій навчання Національного медичного університету ім. О. Богомольця Ірина Булах висвітлила актуальні питання, що стосуються організації ліцензійних іспитів, і є дуже важливими в підготовці до складання ліцензійних іспитів «Крок».

Надзвичайно цікаві виступи прозвучали під час «круглих столів», учасники яких акцентували увагу на тактичних питаннях реалізації та організації кредитно-модульної системи, озвучили цікаві пропозиції, навколо яких точилися дискусії.

Учасники секційних засідань заслухали доповіді, що стосувалися вдосконалення механізму запровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу. Було запропоновано розпочати втілення цієї системи і на післядипломному етапі. На завершальному пленарному засіданні виступили голови «круглих столів» та секції, які підбили підсумки роботи. Їхні пропозиції лягли в основу проекту рішення конференції. Цей документ, взятий до виконання, чітко визначає подальші кроки на шляху впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу.

Учасники конференції запропонували запровадити в Тернополі щорічні травневі читання з організації навчального процесу. Це свідчить про визнання статусу нашого університету як одного з провідних вищих навчальних закладів України, який визначає стратегію й тактику впровадження нових методик в організацію навчального процесу.

**Оксана БУСЬКА,
Юрій ВІКАРЧУК (фото)**

— наявності відповідного кадрового, навчально-методичного та матеріально-технічного забезпечення;

— ефективної організації, інформатизації та управління навчальним процесом;

— створення мережі університетських лікарень та клінік;

— ефективного контролю за якістю навчання;

— стовідсоткового надання першого робочого місця випускникам вищих медичних навчальних закладів, які навчалися за державним замовленням.

На підготовці медичних кадрів зосереджено потужний потенціал: у 18 медичних університетах та академіях працює понад 1,7 тисячі професорів і докторів наук, понад 6,5 тисячі доцентів і кандидатів наук. Це один з кращих показників серед усіх вищих навчальних закладів нашої країни.

затвердження примірного положення про клінічну базу (університетську клініку) державного вищого навчального закладу IV рівня акредитації (закладу післядипломної освіти)». Саме університетські лікарні повинні стати лідерами у запровадженні в медичних університетах та академіях новітніх медичних і педагогічних інновацій. Клініки стануть закладами охорони здоров'я принципово нової формації, оснащеними сучасною апаратурою та забезпеченими висококваліфікованими кадрами. Ці лікарні будуть мати багатоканальну структуру фінансування за рахунок міжбюджетних трансфертів та спонсорської допомоги. Доповідач проаналізував проблемні питання розвитку вищої медичної та фармацевтичної освіти, зупинився на шляхах їх розв'язання.

ЮВІЛЕЙ

СІМДЕСЯТИЙ ЛИПЕНЬ ПРОФЕСОРА

Третього липня професорові Володимиру Івановичу Дрижаку виповнилося 70 років. Народився в с. Давидівка, що на Полтавщині, в сім'ї службовців. 1964 р. закінчив Тернопільський державний медичний інститут. З 1964 до 1975 р. працював ординатором, завідувачем хірургічного відділення Рівненського обласного онкологічного диспансеру. У цей період відбувалося швидке професійне зростання Володимира Івановича, його становлення як спеціаліста-онкохірурга.

1974 р. В.І. Дрижак захистив кандидатську дисертацію на тему: «Результати лікування раку шкіри з урахуванням міжнародної класифікації за системою TNM та питання його цитологічної діагностики».

У серпні 1975 р. В.І. Дрижак переїжджає до Тернополя, де обіймає посаду асистента курсу онкології Тернопільського державного медінституту. Проявив себе здібним педагогом, велику увагу приділяв навчально-методичній та лікувальній роботі, брав активну участь у суспільно-корисній діяльності.

1989 р. Володимиру Івановичу присвоєно вчене звання доцента. 1992 р. він захистив докторську дисертацію на тему: «Вміст статевих гормонів у крові хворих на рак молочної залози та їх прогностичне значення», а 1993 р. йому присвоєно вчене звання професора.

З 1994 до 2006 р. працює завідувачем кафедри онкології, променевої діагностики і терапії та радіаційної медицини Тернопільського державного медичного університету імені І.Я. Горбачевського, очолює обласне наукове товариство онкологів, є членом президії Республіканського науково-медичного товариства онкологів, учасник багатьох наукових форумів.

Зараз проф. В.І. Дрижак — член редколегії журналів «Шпитальна хірургія» та «Вісник наукових досліджень».

Під керівництвом проф. В.І. Дрижака колектив кафедри виконав низку наукових досліджень, зокрема: «Вплив лазеротерапії на резистентність організму при комбінованому лікуванні злоякісних пухлин», «Радіонуклідні методи дослідження пухлинних маркерів і гормонів у діагностиці та прогнозі клінічного перебігу раку молочної залози, товстої кишки та органів гепатопанкреатодуоденальної зони», «Профілактика та лікування печінкової недостатності у хворих на механічну жовтяницю пухлинного генезу», «Роль вірусів гепатиту В і С, інших факторів у патогенезі первинного раку печінки», «Післяопераційні

заочеревинні лімфатичні кісти у хворих на рак шийки матки (причини і механізми виникнення, клінічні прояви, методи діагностики, профілактики та лікування)». Пріоритетними напрямками наукової діяльності проф. В.І. Дрижака є розробка та впровадження критеріїв гормональної чутливості раку молочної залози, методів детоксикації при комбінованому і комплексному лікуванні онкологічних хворих.

За результатами наукових досліджень під його керівництвом захищено 5 дисертацій, отримано 6 патентів на винаходи, впроваджено в клінічну практику 17 раціоналізаторських пропозицій. Професор опублікував понад 160 наукових праць, у тому числі два підручники і навчальний посібник для студентів, 5 монографій (у співавторстві).

За сумлінну працю Володимира Івановича було нагороджено медаллю «За трудову доблесть» (1986 р.), почесним знаком «Відмінник охорони здоров'я» (1985 р.), почесними грамотами обласної державної адміністрації, управління охорони здоров'я та ректорату медуніверситету. За свій 44-річний лікарський стаж проф. В.І. Дрижак виконав понад п'ять тисяч радикальних і симптоматичних операцій з приводу пухлин стравоходу, шлунка, товстої кишки, органів гепатопанкреатодуоденальної зони, молочної залози та ін., за що йому щиро вдячні сотні оперованих і консультованих хворих у Тернопільській та Рівненській областях.

І нині на посаді професора кафедри В.І. Дрижак щедро передає свої знання, великий педагогічний та лікарський досвід студентам, лікарям-курсантам, колегам по роботі.

Ректорат Тернопільського державного медичного університету імені І.Я. Горбачевського, колектив кафедри онкології, лікарі обласного клінічного онкодиспансеру щиро вітають Володимира Івановича з ювілеєм, бажають доброго здоров'я, творчої наснаги, щасливого довілліття.

ТРАНСПЛАНТОЛОГІЯ

ОЗНАЙОМЛЕННЯ З РОБОТОЮ СТОЛИЧНИХ ТРАНСПЛАНТОЛОГІВ

У рамках проекту Organ Donation Project делегація у складі шести студентів 4-6 курсів відвідали Інститут хірургії та трансплантології ім. О.О. Шалімова в м. Києві. Метою поїздки було ознайомлення із роботою відділення трансплантації та хірургії печінки. Основним завданням було спостереження за проведенням трансплантації нирки, печінки.

Незабутньою була зустріч із заступником директора з наукової роботи, завідувачем відділення лапароскопічної хірургії та холелітазу, професором Михайлом Юхимовичем Ничитайлом, який розповів про те, що Інститут хірургії та трансплантології АМН України створений 30 травня 1972 року як Київський науково-дослідний інститут клінічної та експериментальної хірургії МОЗ України на основі відділу Київського науково-дослідного інституту гематології та переливання крові МОЗ України. Ініціатива створення Інституту й особлива роль у його становленні належать першому його директорів Герою соціалістичної праці, лауреатові Державних премій України та СРСР, академіку НАН та АМН України О.О.Шалімову, який беззмінно очолював його протягом шістнадцяти років. Талант вченого, висока кваліфікація багатопрофільного хірурга дозволили О.О.Шалімову створити унікальний науковий заклад і колектив ентузіастів учнів, які глибоко й всебічно досліджують проблеми клінічної хірургії та трансплантології. Під час проведення наукового дослідження Інститут співпрацює з провідними інститутами Національної академії наук та Академії медичних наук, кафедрами Київської медичної академії післядипломної освіти, науковими центрами Німеччини, Японії, Чехії, Франції.

З інтересом студенти спілкувалися із завідувачем відділення трансплантації нирки та гемодіалізу з групами типування тканин, вилучення та консервації органів, професором Р.О. Зограб'яном з актуальних проблем трансплантології. Під час розмови було висвітлено теоретичні та практичні аспекти трансплантації нирки. Студенти мали можливість

ознайомитися з роботою відділення гемодіалізу й реанімаційним відділенням. Також делегація спостерігала в операційній за проведенням всіх етапів трансплантації нирки. Пересадку здійснювали 24-річному пацієнту з вродженим полікістозом нирок, який ускладнився гідронефрозом та мегауретером. Донором була мати реципієнта, в якій була забрана ліва нирка. Операція відбулася успішно і вже на операційному столі трансплантат почав

талановитий хірург, професор Олег Геннадійович Котенко, який вже багато років виконує операції на печінці у відділенні трансплантації та хірургії печінки. Для того, щоб оволодіти технікою проведення пересадки печінки, Олег Геннадійович пройшов стажування у клініці міста Пітсбург (США), а також у знаменитого на весь світ професора Танака Койші (Киото, Японія). Саме наполеглива праця дозволила професору Котенку

(Зліва направо) Юліан ГОЛИК, Тарас ЛИСИЙ, Марія ШТУКА, проф. Михайло НИЧИТАЙЛО, Тарас ШИНКАРИК, Андрій ПОКІДКО

функціонувати. Наступного дня після операції пацієнт перебував у реанімаційному відділенні в задовільному стані.

Наступний день був особливо вражаючим, адже студенти мали можливість бути в операційних, де хірурги проводили трансплантацію печінки. Операція тривала майже 20-годин і пересадку проводили шестимісячному хлопчику з важкою вродженою патологією — біліарною атрезією. Дитині вже попередньо була виконана жовчєвивідна операція — портоентеростомія за Kasai. Значного результату ця операція не дала й врятувати життя могла лише негайна пересадка печінки. Стати донором власному синові зголосився батько. Для трансплантації в нього було проведено резекцію II-III сегмента печінки.

Така операція є надзвичайно важкою. Для її проведення потрібна злагоджена робота хірургічної бригади та анестезіологічного забезпечення. Проводив же трансплантацію надзвичайно

оволодіти методикою проведення трансплантації печінки від живого донора.

Студенти спостерігали за виконанням операції протягом дня. Майстерність проведення забору та трансплантації печінки справила велике враження. Коли під час заключного етапу пересадки було накладено основні судинні анастомози, трансплантат почав функціонувати. Цієї миті кожен з нас відчув надзвичайне почуття радості за те, що в нашій державі є спеціалісти світового рівня, які спрямовують всі свої зусилля для порятунку життя інших людей.

Також цікавою була робота в операційній серцево-судинного центру, де студенти мали можливість побачити операції аорто-коронарного шунтування та роботу апарату штучного кровообігу.

До Тернополя прибули збагачені новими знаннями, вражені доброзичливістю та високою кваліфікацією проф. М.Ю. Ничитайла, завідувача відділення трансплантації нирки та гемодіалізу з групами типування тканин, вилучення та консервації органів проф. Р.О. Зограб'яна, завідувача відділення трансплантації та хірургії печінки проф. О. Г. Котенка та персоналу клініки. Студенти-учасники делегації висловлюють щире подяку за організацію семінару ректорові ТДМУ, члену-кореспонденту АМН України, проф. Л.Я. Ковальчуку, проректору з лікувальної роботи, проф. О.І. Яшану, завідувачу кафедри загальної та оперативної хірургії з топографічною анатомією, травматологією та ортопедією проф. В.О. Шідловському та керівнику хірургічного гуртка, проф. І.М. Дейкалу.

**Андрій ПОКІДКО,
Тарас ШИНКАРИК,
студенти медфакультету**

Операція трансплантації печінки у виконанні проф. Олега КОТЕНКА

АМЕРИКА У ПОШУКАХ МЕДСЕСТЕР

— Пане Грегорі, не є таємницею, що нині в Україні з'явилося чимало іноземних компаній, які пропонують молодшим медичним спеціалістам працевлаштуватися за кордоном. Але буває й таке, що не всі серед них є гідними роботодавцями, дехто інколи «забуває» виконувати зазначені в угоді обіцянки?

— І справді, нестача медсестер у США та їх високий професіоналізм в Україні зумовили значну активність різноманітних рекрутингових компаній. Як правило, це невеликі фірми, що співпрацюють з однією лікарнею та зацікавлені у незначній кількості медичних сестер. Нині ж на ринку праці в Україні з'являються нові гравці, які пропонують учасникам програми дедалі кращі «правила гри». Це насамперед відсутність оплати з боку медсестри та поліпшені умови щодо переїзду й працевлаштування. Великі міжнародні агенції серед яких і Cambridge Staffing Solutions, не ставлять за мету отримати гроші від кандидата, а потім зникнути з ринку. Вони дбають не лише про прибутки, а й про репутацію, бо прагнуть передовсім забезпечити лікарні США висококваліфікованим персоналом. Така співпраця є вигідною для обох сторін — медсестра отримує високооплачувану роботу в США разом із «зеленою картою», а рекрутингова компанія — оплату від лікарні. Напевне, всі розуміють, що послуги, які пов'язані з імміграцією клієнта та його родини й ліцензуванням, вартують не одну тисячу доларів. Майже 11 тисяч доларів витрачає компанія на одну медсестру, щоб вона почала працювати в США. Але клієнт Cambridge, на відміну від багатьох подібних компаній, нічого не платить. Це і є основний показник стабільності компанії. Примітно, що лікувальна установа платить українській медсестрі таку ж зарплатню, як і її американським колегам, і становить вона 52-62 тисячі доларів США на рік. Єдина умова, що існує для медсестри — відпрацювати три роки в шпиталі США.

— Хто може стати учасником цієї програми, що необ-

Серед тисяч наших краян, які перебувають зараз на заробітках за кордоном, чимало й медичних працівників — лікарів, акушерок, медичних сестер. Щоправда, працюють вони у чужих краях не за своєю професією, а зазвичай в обслузі. Втім, не так давно українські медичні сестри отримали чудову нагоду — офіційно працевлаштуватися в США. Як це зробити, поцікавилася у генерального директора міжнародної компанії Cambridge staffing solutions Грегорі ФІШМАНА.

Хідно, аби поїхати працювати в країну, де добре розвинена система меддопомоги?

— Перша умова, яку необхідно виконати, аби пройти усі етапи процесу підготовки й імміграції, — це відсутність кримінального минулого. Також, якщо ви пов'язані контрактом з працевлаштування з іншим агентством, що надає подібні послуги, нам важливо, аби ви цілком розірвали з ним стосунки. Легальний диплом медичної сестри — це старт, з якого необхідно почати будь-кому, хто бажає поїхати працювати медсестрою до США. До речі, для медичних працівників нині існує багато можливостей отримати легальний диплом медсестри. Приміром, у вашому місті для лікарів існує можливість бути зарахованим на триместрову програму в ННІ медсестринства Тернопільського медуніверситету.

Фельдшери можуть здобувати бакалавра медсестринства у будь-якому коледжі України, де є така ж програма.

Одним з проблемних питань для багатьох медпрацівників є підготовка до екзамену з англійської мови IELTS. Наявність прохідного балу з цього тесту є чи не найголовнішою умовою як для отримання імміграційної візи, так і ліцензії на роботу медичною сестрою у США. Без складання ліцензійного іспиту з медсестринства США (NCLEX) уявити життя та роботу у цій країні так само неможливо, як і без іспиту з англійської мови. Компанія Cambridge проводить інтенсивну підготовку до іспиту NCLEX за допомогою занять у класах і on-line моніторингу. Для успішної підготовки до цього іспиту наша компанія налагодила унікальну співпрацю з ННІ медсестринства Тернопільського медичного університету, що пе-

редбачає проведення інтенсивної підготовки медсестер.

За якими критеріями добирають медперсонал для роботи у США?

— Людина, яка бажає працювати у США, проходить співбесіду з головною медсестрою медичної установи, яка зацікавила кандидата.

Зазвичай це відбувається шляхом on-line відеоконференції (через «Інтернет»). Ви можете отримати роботу і жити поруч з родичами або друзями в США. Але для того, що поїхати працювати в медичну установу США, клієнт проходить шлях, який легким не назовеш, тому насамперед потрібне велике бажання, аби щось змінювати у своєму житті. Крім підготовки до ліцензійних іспитів, компанія бере на себе інші витрати. За рахунок компанії ваш чоловік (дружина, діти до 21 року) можуть разом з вами отримати «зелену карту».

Ринок медичних сестер США також виставляє певні вимоги до досвіду медичних сестер. Значення має те, якими процедурами й маніпуляціями володієте. На основі цього майбутня американська медсестра заповнює резюме й надає його разом з необхідними документами в компанію Cambridge. Це резюме й отримує на в руки головна медсестра американського шпиталю. Тому важливо постійно підвищувати свій професіоналізм. На час вступу до програми медсестрі бажано мати три місяці досвіду роботи з відповідної спеціальності, а на час від'їзду до США — не менше 12 місяців безперервного досвіду роботи на повний оклад.

Як відбуваються адаптаційні процеси емігрантів у США? Чи передбачає ваша

програма допомоги для прибулих?

— Дуже важливим є те, що компанія й після приїзду до США забезпечує свою підтримку — впродовж двох тижнів апікант проходить адаптаційний курс у центральному офісі компанії в місті Балтимор, штат Меріленд. Витрати на проживання в цей час оплачує компанія. А в перші 2-3 місяці роботи в медичній установі США медична сестра проходить адаптаційну тренінгову програму цієї установи. Також компанія бере на себе оплату підготовки до іспитів, проїзду до екзаменаційних центрів, вартість складання іспитів. Відповідальністю компанії і координація документообігу для процедури імміграції й ліцензування, оплати адвокатам у США й Україні для успішного проходження імміграційного процесу. Cambridge вносить плату за оформлення візи для всієї родини, оплачує проїзд до тренінгового центру, а також до місця постійного працевлаштування.

Як свідчить досвід, адаптація українських фахівців відбувається досить швидко і згодом вони стають повноправними членами американської команди медсестринства. Впевнені, пов'язавши власну долю з нашою компанією, клієнти не розчаруються.

Більш детальну інформацію про компанію можна отримати за телефонами (044) 278-87-28, 278-87-32 або на сайті WWW.CAMBRIDGEUSA.COM.UA

Довідка «Медичної академії»:

Cambridge Staffing Solutions — міжнародне рекрутингове агентство, що спеціалізується у працевлаштуванні медичних сестер та медичних спеціалістів у Сполучених Штатах Америки. Головний офіс Cambridge Staffing Solutions розташований в Балтиморі, штат Меріленд. Його філії є в Чантіллі, Вірджинії, Сан-Франциско, Каліфорнії. Міжнародні офіси працюють в Індії, Об'єднаних Арабських Еміратах, Ірландії, Бразилії та Англії, на Філіпінах, а нині уже й в Україні.

КРИЗА В АМЕРИКАНСЬКОМУ МЕДСЕСТРИНСТВІ

Як відомо, Сполучені Штати Америки відчувають зараз значну нестачу медичного персоналу. До 2010 року, за твердженням експертів, в США буде майже один мільйон вакантних медичних посад. Це відбувається через кризу в американській освіті та через літній вік кваліфікованих медсестер. (Середній вік працюючої медсестри — 52 роки). Також багато штатів вимагають чіткого співвідношення кількості працюючих медсестер до кількості пацієнтів, що є нездійсненою вимогою для існуючої робочої сили. Як результат, в лікарнях перестають функціонувати цілі відділення, медсестрам доводиться брати додаткові чергування, а пацієнти піддаються ризику через нестачу персоналу. Водночас зростає кількість людей літнього віку, що потребує як негайної медичної допомоги, так і постійного догляду. Тому американські рекрутингові компанії розпочали пошук медичного персоналу за кордоном, це стає дедалі популярнішим способом у розв'язанні проблеми.

ЯКЩО ВІЗЬМЕТЕ УЧАСТЬ У ПРОГРАМИ,

то отримуватимете таку ж оплату та соціальне й медичне забезпечення, як і американська медсестра з таким же стажем роботи (соціальне та медичне забезпечення — це і медичне страхування, в тому числі стоматологічне і страхування зору, пенсійне страхування, оплачувану відпустку, оплачувані лікарняні тощо).

Лариса Лукашук

ОБ'ЄКТИВ

ЦІКАВО

Світлана ГАНЖА, Христина ПУДИНЕЦЬ та Тетяна КРОЧАК, студентки фармацевтичного факультету

ПОЦІЛУНОК І ЗАПЛЮЩЕНІ ОЧІ

Чому під час поцілунку люди заплющують очі? Цим питанням зацікавився вчений із Сінгапуру, і нещодавно він оприлюднив свою гіпотезу щодо цього. Люди поводяться так з трьох причин. По-перше, ті, хто цілюються, опускають повіки, щоб уникнути надлишку почуттів, а по-друге, щоб не бачити досить неприємного видовища — рис свого партнера, які розплилися.

«Відповідь може залежати від того, з якого боку ви на це дивитесь», — заявив професор Яу Че Мін з Національного інституту освіти при технологічному університеті Наньян. — Заплющуючи очі, ви природним шляхом

зменшуєте навантаження на свої почуття». Є ще теорія зору. «Під час поцілунку ви бачите немовби «стерті» і не тривимірні риси особи, і це видовище може бути досить неприємним», — вважає Яу. Унікаючи подібних «картинок» з фільмів жахів, ми інстинктивно заплющуємо очі. Третя причина, прикметна аж ніяк не для всіх — це скромність.

КУРЦІ МОЖУТЬ ВТРАТИТИ СЛУХ

Група під керівництвом бельгійського доктора Еріка Франсена з університету Антверпена протестувала понад 4 тис. людей.

— Слух погіршується, якщо людина курить довше року, — розповідає автор. — Найгірше, що відновити його не можна. Навіть

якщо зменшити кількість цигарок. Людина погано чує, бо погіршується кровообіг вуха, продукти розпаду не виводяться і отруюють клітини. Із часом вони починають відмирати.

ЗУПИНЯЮТЬ ЕПІЛЕПТИЧНИЙ НАПАД

Науковці з університету Айови дослідили, що юнний канал у мозку людини реагує на збільшення кисню й зупиняє прояв хвороби.

Раніше вчені довели, що епілептик може зупинити напад, якщо вдихатиме вуглекислий газ. Однак механізму дії тоді не зрозуміли. Автор дослідження Адам Зіманн сподівається, що відкриття допоможе створити якісніші ліки.

До 50-річчя обласної комунальної клінічної лікарні

ОРТОПЕДИЧНО-ТРАВМАТОЛОГІЧНЕ ВІДДІЛЕННЯ

У Тернопільській комунальній клінічній лікарні ортопедично-травматологічне відділення відкрили п'ятдесят років тому. Шістдесят ліжок зорганізували. Першим завідувачем цього підрозділу став Віталій Кузьмич Малий, а старшою медичною сестрою — Рада Костянтинівна Наумова. Писати літопис відділення починали й лікарі-ординатори Валентина Василівна Батурина, Леонід Давидович Шильман, сестра-господиня Надія Василівна Скирда, медсестри Ольга Іванівна Лис, Тамара Дем'янівна Ямчук, Галина Іванівна Гуцал, Станіслава Михайлівна Яворівська, Ліда Олександрівна Крушельницька, Марія Іванівна Уніят, молодші медичні сестри Ганна Дмитрівна Полигач, Ганна Петрівна Водяна та інші.

У цій когорті, так би мовити, піонерів відділення, значиться й ім'я Світлани Іванівни Бусол. У її трудовій книжці лише один-єдиний запис про працю в ортопедично-травматологічному підрозділі обласної клінічної лікарні. Приємно, що і зараз, ось уже півстоліття, Світлана Іванівна ще в лавах медичного персоналу. В сімнадцять років, щойно закінчивши курси Товариства Червоного Хреста та Півмісяця, вона влилася в новостворений колектив ортопедів і травматологів. Світлана Бусол — гіпсотехнік, робота — не з легких, але, каже, ніколи й в гадці не мала змінити професію.

Микола КУРУДЗ, завідувач відділення (1980-1988 рр.)

З дня заснування у відділенні надавали спеціалізовану ортопедично-травматологічну допомогу і дорослим, і дітям. 1960 року сюди ординатором влаштувався на роботу Микола Васильович Курудз. Він, по суті, відкривав для себе не лише сам Тернопіль, обласну лікарню, а й практичну площину ортопедії та травматології. 1954 року він закінчив з відзнакою Івано-Франківський медичний інститут, залишився в альма-матер на кафедрі педіатрії. Сімейні обставини змусили молодого науковця зайнятися практичною діяльністю. Тож незабаром його призначили головним

1741 року в медицині з'явився новий термін «ортопедія». Нині він став позначати медичну галузь, завданням якої є передовсім діагностика та лікування опорно-рухового апарату людини. Ортопедія ходить, як-то кажуть, у парі з травматологією, серед основних проблем якої – вивчення патогенезу змін у тканинах та органах після травм, удосконалення способів консервативного та оперативного лікування, попередження посттравматичних ускладнень.

лікарем дільничної лікарні в селі Лисятичі на Львівщині. Власне, доводилося і будувати її, і дбати про лікування селян. Через три

Любов СВИНЦІЦЬКА, старша медсестра

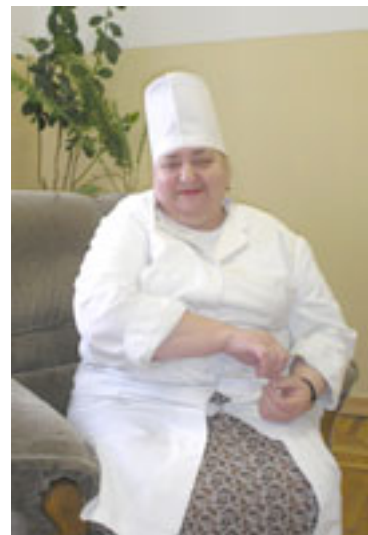
роки довірили йому налагоджувати роботу в лікарні для сірчанників Нового Роздолу. 1960 року приїхав у гості до родичів в Тернопіль, місто сподобалося, захотілося тут працювати. В обласній лікарні запропонували посаду ординатора в ортопедично-травматологічному відділенні. Охоче погодився, до того ж пройшов якраз перед новим працевлаштуванням спеціалізовані курси з ортопедії та травматології.

Історія відділення свідчить, що 1966 року Віталій Кузьмич Малий перейшов працювати в медичний інститут, а завідувачем відділення став Володимир Степанович Мацик. 1972 року за наказом обласного управління охорони здоров'я ортопедично-травматологічний підрозділ змінює місце своєї прописки, але не статус. Його розмістили в першій тернопільській міській лікарні. Через вісім років відділення повертається знову, як-то кажуть, у рідні пенати. Тепер його очолює Микола Васильович Курудз.

Вісім років стояв Микола Курудз біля стерня відділення. За сумлінну працю навіть удостоївся ордена «Знак пошани». Цей колектив став для нього частиною його серця. Тому навіть зараз, перебуваючи на пенсії, завжди згадає своїх колишніх колег, часто уві сні бачить себе на своєму колишньому робочому місці.

На посту завідувача відділення Миколу Васильовича змінив Олександр Андрійович Ружицький. Власний шлях у медицину він прокладав тривалий час, можна сказати, класично. Після

восьмого класу вступив до Чортківського медучилища. Відтак на нього чекала чинна військова служба, після звільнення з якої подав документи для вступу до Чернівецького медичного інституту. 1975 року отримав диплом випускника цього вищого навчального закладу. Ортопедію обрав за кілька секунд. Чи не як усі студенти, мріяв бути хірургом. Але на розподілі не виявилось місця праці за цим фахом. Зате запропонували скерування в Костопіль Рівненської області, де потребували травматолога. Погодився. П'ять років тут пропрацював. Каже, збагнув, що кращого фаху в медицині, як ортопед-травматолог, немає. Тож згодом вступив до клінічної ординатури Київського науководослідного інституту ортопедії та травматології. Після її закінчення 1982 року Олександра Андрійовича скерували до Тернопільської обласної клінічної лікарні. Через шість років опісля він очолює відділення. Відтоді минуло рівно двадцять років. Прошу Олександра Ружицького

Світлана БУСОЛ, гіпсотехнік

ретроспективно глянути на цей період, розповісти про методику лікування.

— У вісімдесяті роки минулого століття ми досить широко застосовували методики позавогнещого остеосинтезу за професором Г. А. Ілізаровим, — ділиться думками Олександр Андрійович. — Водночас впроваджували в практику стабільно-функціональний металоостеосинтез за системою АО. Найбільш ефективні його методики з використанням Г-подібних пластин для МОС через/і міжвертлюгових, шийки, надвиросткових переломів стегна є актуальними донині. 1986

року у відділенні втілили в життя метод «ідеального» металоостеосинтезу, який розробив тоді професор Тернопільського медінституту Олексій Єдинак.

Варто зазначити, що 1996 року в цьому медпідрозділі впровадили діагностичну, а через чотири роки й операційну артроскопію колінного суглобу. 2000 року застосували вперше тотальне цементне ендопротезування кульшового суглобу, торік виконали першу операцію з тотального ендопротезування колінного суг-

Юрій СМОРЩАК, доцент ТДМУ

лобу. Минулого року втілили в практику блокуючий металоостеосинтез діафізарних переломів довгих трубчастих кісток (стегнової, великогомілкової, плечової).

Нині відділення — одне з найбільших в обласній комунальній клінічній лікарні. Щоправда, зараз на десять ліжок тут менше, ніж у час заснування. Узагалі в краї є 95 ортопедичних ліжок і 470 — травматологічних. Роботи — невпрогорт. Скажімо, у підрозділі, яким завідує Олександр Ружицький, у середньому за рік пролікують майже 1300 хворих, проводять понад сімсот оперативних втручань. Якщо глянути на статистику, то до нас найчастіше привозять пацієнтів з переломами верхньої чи нижньої кінцівок. Майже п'ятсот осіб торік отримали, зокрема, переломи стегнової кістки. Щодо опорно-рухового апарату, то тут переважають дистрофічні, дегенеративні вроджені суглобів, хребта.

Надійними помічниками в лікувальній роботі для лікарів є медичні сестри та молодші медпрацівники. Вісім років тому медсестринський колектив очолила Любов Ярославівна Свінціцька. Варто нагадати, що її попередницями на цьому посту були Марія Миколаївна Стасів, Віра Іванівна Лукашевич і Рада Костянтинівна Наумова. 1986 року Любов Свінціцька з дипломом випускниці Чортківського медучилища прийшла працювати в обласну клінічну лікарню. Спочатку місцем її роботи стало організаційно-методичне відділення, а відтак — ортопедич-

Олександр РУЖИЦЬКИЙ, завідувач відділення

но-травматологічне. Каже, що обов'язків у середнього та молодшого медичного персоналу є чимало, адже більша половина хворих, які лікуються в цьому медпідрозділі, — лежачі.

Як єдиний організм працює відділення з науковцями Тернопільського державного медичного університету ім. Івана Горбачевського. З перших днів заснування ортопедично-травматологічний підрозділ обласної лікарні став базою для цього вищого медичного навчального закладу. Тут студентам викладають курс ортопедії та травматології. Свого часу діяли з такою назвою й кафедри. Очолювали курс чи кафедри у різні роки Петро Поляков, Лідія Салтикова, Віталій Малий, Олексій Єдинак, Олексій Ролік. З 2005 року на базі відділення функціонує курс ортопедії та травматології кафедри загальної й оперативної хірургії. Завідує курсом доцент Юрій Грубар. Про плідну співпрацю ТДМУ з медпідрозділом розповів доцент Юрій Смorzак:

— Щотижня доценти університету разом з лікарями відділення проводять обходи хворих, також плануємо й проводимо оперативні втручання. Останніми роками досягли значних успіхів у впровадженні нових методів лікування. У відділенні створені всі належні умови й для навчання студентів 5-6 курсів і лікарів-інтернів. Студенти мають добру можливість бути в операційних, розглядати тяжкі чи цікаві клінічні випадки.

Уже півстоліття відділення надає країнам спеціалізовану ортопедично-травматологічну допомогу, впроваджує в практику нові технології, які розробляють провідні українські та зарубіжні клініки. Безперечно, цей підрозділ допомагає лікувально-профілактичним закладам Тернопілля в організаційно-методичних питаннях, а також проводить для їхніх лікарів і середніх медичних працівників курси стажування та інформативні. Олександр Ружицький нещодавно повернувся з чергової науково-практичної конференції, що відбулася на Черкащині. Мовить, вкотре переконався, що ортопедія в нашій області — на передових позиціях.

Олег КИЧУРА
Світлина автора

МУДРОСЛІВ'Я

РУБРИКУ ВЕДЕ ПРОФЕСОР БОРИС РУДИК

ХВОРОБА – ЦЕ РОЗПЛАТА...

Алкоголь допомагає тим, що лікарі мають роботу. Бог дав здоров'я, але забрав розум. Від меча рана загоїться, а від лихого слова – ні. Від багатьох хвороб не вмирають, а лише страждають роками. Він ставився до власного здоров'я, мов самогубець. Вилікувати дурня ніякі ліки не зможуть. Діти – виховання сильної волі слабким шлунком. Екстремальні засоби лікування радше годяться для екстремальних станів. За дурної голови ногам горе. За безкоштовне лікування розплачуються здоров'ям. З давніх часів лікарі всі ліки

випробували на собі, саме тому настої й бальзама роблять на спирт. Інколи ліки небезпечніші від хвороби. Краще склероз, ніж така пам'ять. Кілограм практики коштує пуд лікування. Ліки діють вибірково: ті, хто в них вірить, – видужує, а ті, хто не вірить, – й далі хворіє. Наші хвороби запрошують нас на небеса. Посієш розпусту – пожнеш СНІД. Прихована хвороба погубить хворого. СНІД – розплата за моральну розпусту. Старого лікувати – що воду в решето лити.

Хвороба – це кара за невміння жити в гармонії з природою. Хвороба сильніша за владу та гроші. Хворий живе з атеросклерозом, а помирає від тромбозу. Щоб лікуватися, треба мати здоров'я й гроші. Що б не казали, але коли людина вмирає, вона чіпляється за соломинку, щоб продовжити своє життя на день, годину, мить. Якщо ваш пацієнт почуває себе краще, то не треба лікувати видужання. Якщо проти якоїсь хвороби рекомендують багато засобів, це означає – хвороба невиліковна. Якщо ти не можеш знайти часу для відпочинку, то доведеться досить швидко знайти час для лікування.

ЖИТТЄВИЙ ТОНУС...

ТАНЦІ УРІВНОВАЖУЮТЬ ПСИХІКУ, ПОСИЛЮЮТЬ ІМУНІТЕТ

Танці є чудовим видом рухливості. А ще танці тренують дихальну та серцево-судинну системи, розвивають пластику і граціозність рухів, поліпшують рухливість суглобів і зміцнюють м'язи. Музика і ритм діють цілощодо на людину. Під час рухів ритмічно скорочується більшість м'язів, поліпшується обмін речовин, посилюється імунна система, поліпшується статура. А ще танці чудово розслабляють нервову систему, усувають стреси, урівноважують психіку. Молоді люди, які знайомляться в танцювальних гуртках, часто одружуються, продовжують разом займатися танцями. Такі подружні пари дуже рідко сваряться. Цей вид фізичних рухів особливо можна

Застереження: протипоказано до танців є: – гострі симптоми серцево-судинних захворювань, а також недавно перенесений інфаркт міокарда; – черепно-мозкові травми (до нормалізації самопочуття);

– варикозне розширення вен нижніх кінцівок. У разі помірних проявів хвороби на заняття слід надягати еластичні панчохи; – часті напади астми, запальні процеси.

порекорувати самотнім людям літнього віку, оскільки в них з'являється партнер по танцю і нові друзі. Внаслідок цього їхнє життя набуває нових фарб, вони наповнюються радістю й оптимізмом.

ПОДЯКА
Висловлюю вдячність усім співробітникам і керівництву нашого університету за моральну підтримку та матеріальну допомогу, надану мені для лікування важкої недуги.
 Марія ІВАНЕНКО, старший лаборант кафедри ЛОР з офтальмологією

СТРУНИ СЕРЦЯ

МЕДСЕСТРИ

*Я лежу в лікарняній палаті,
 Сні до мене не хочуть іти,
 Ніби ангел у білій халаті,
 Кожен раз ти приходиш сюди.*

*Ти немов дивовижна фея,
 Співчутлива, проста, молода,
 Ніжні руки і чуйне серце,
 Звешся просто ти – медсестра!*

*Ти несеш надію в життя,
 Як межа між життям і смертю,
 Зробиш все до останнього ти,
 Щоб знеболеному серцю не вмерти...*

*Причалося місто в п'ятмі,
 Вже зійшла на небі зоря,
 Не побачиш солодких снів,
 Несеш службу свою – медсестра.*

*Скільки днів і безсонних ночей
 Провела біля хворого ти,
 А в очах твоїх, як і колись,
 Повно ласки і доброти.*

Галина ЖЕМЕЛА, медсестра гастрологічного відділення обласної клінічної лікарні

Аспект
ПРОДУКТИ LIGHT: ІЛЮЗІЯ СМАКУ ТА КОРИСТІ

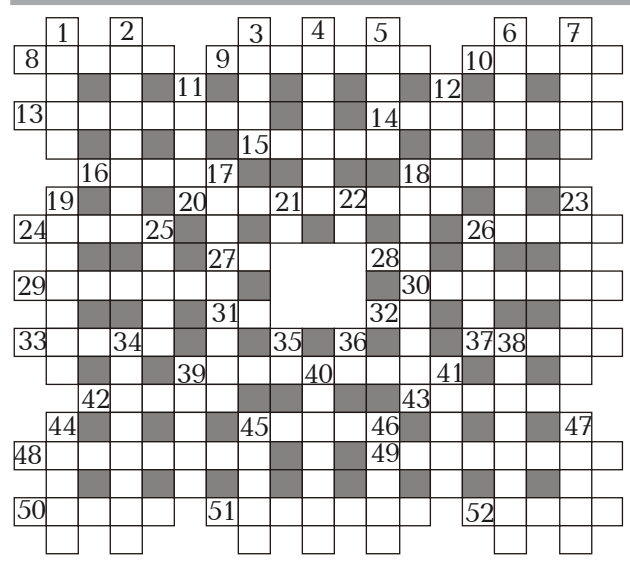
(Закінчення. Поч. у № 12)
 Британські дієтологи розвіяли міф про шкідливість багатьох продуктів. За даними останніх досліджень, пісне «червоне» м'ясо містить менше жиру, ніж курка, особливо добре відгодована. Навіть у 100 грамах курки, яку годували кукурудзою, міститься 129 калорій і 4,8 грама жиру, порівняно з 135 калоріями та всього 4,5 грамами жиру в шматку пісного м'яса тієї ж ваги. Крім того, яловича вирізка містить утричі більше заліза, що піднімає тонус і майже в чотири рази більше цинку, який необхідний для імунітету. Морозиво, якого уникає більшість тих, хто стежить за своєю фігурою, також виявилось не настільки шкідливим для талії. Морозиво повільно перетравлюється. А це означає, що, повільно перетравлюючись у шлунку, воно поступово насичує кров цукром, а тому на відміну від інших десертів, приміром, пудингів, тістечок чи тортів із збитими вершками, його можна з'їсти небагато і більше вам не захочеться, – стверджують спеціалісти. Звичайна

кулька морозива вагою 75 грамів містить 114 калорій і 43 грами жиру (для порівняння, у середній за розмірами порції чізкейка – 511 калорій та 43 грами жиру). Не зовсім корисним є й перехід з білого хліба на випічку з висівками. І справді, 50-грамовий шматок білого хліба містить 0,8 грама клітковини, а у тій же

кількості хліба з висівками – 2,5 грама (денна норма складає 18 грамів), що дуже корисно для кишківника. Але білий хліб – лідер серед інших сортів за вмістом мінералів і містить не менше корисного для кісток кальцію, ніж хліб з висівками. До того ж кальцій, який міститься в білому хлібі, набагато краще засвоює організм якраз через невелику кількість клітковини.

КРОСВОРД

Горизонталь: 8. Задня частина судна. 9. Препарат для зниження температури і вгамування головного болю. 10. Відомий міфологічний співак. 13. Загальний напрямок, характер діяльності держави, певного класу або політичної партії. 14. Розбійницький напад. 15. Забруднене місце. 16. Шовкова або напівшовкова тканина. 18. Ряд, шеренга солдатів. 20. Особа, що учинила злочин. 24. Професія. 26. Лауреат Нобелівської премії, уродженець м. Бучача Тернопільської області. 27. Особовий займенник. 28. Марка літака. 29. Відомий художник-сюрреаліст. 30. Столиця штату Джорджія (США). 31. Марка пістолета. 32. Міра земельної площі. 33. Заморський, худий кінь. 37. Найвужча частина тулуба. 39. Птах ряду горобиних. 42. Комаха. 43. Гірський масив в Азії. 45. Бразильський письменник, автор романів «Мертве море», «Какао», «Жубіаба». 48. Краснописець. 49. Герой українського національного руху. 50. Перші години дня. 51. Вродлива дівчина, жінка. 52. Великий населений пункт.
Вертикаль: 1. Температура повітря нижче нуля. 2. Здійснюване актом верховної влади часткове або повне звільнення засуджених від кари. 3. Українське чоловіче ім'я. 4. Популярний білоруський гурт. 5. Захворювання, пов'язане з яснами. 6. Пістолет особливої системи. 7. Головна дійова особа літературного твору. 11. Вияв настрою, почуття на обличчі, в очах. 12. Забарвлення у тварин. 17. Творення слів у мові. 18. Той, хто пише сценарії. 19. Жанр у журналістиці. 21. Сполучник. 22. Вигук для підкликання собаки. 23. Районний центр на Тернопільщині. 25. Рослина, їжа для водолюбних італіїв. 26. Спортсмен, який займається силовими вправами. 34. Весняна квітка. 35. Річка в Італії. 36. ...-Сен Лоран. 38. Втілення абстрактного поняття в конкретному художньому образі. 39. Великий православний чоловічий монастир. 40. Капустяне листя. 41. Триярусний головний убір римського Папи. 44. Тропічний фрукт. 45. Шахрайство. 46. Школяр. 47. Маса для випікання.

Відповіді на кросворд, розміщені у № 12(221)
 Горизонталь. 2. Галас. 6. Діва. 8. Вега. 9. Рубль. 10. Пасха. 11. Алое. 12. Торф. 13. Яремчук. 15. Надра. 16. Навар. 18. Аа. 19. Як. 21. Уранати. 22. Олеандр. 23. Ля. 25. Ну. 26. Донор. 29. Самбо. 32. Кабінет. 34. Грім. 35. Трек. 36. Аскет. 37. Археолог. 38. Озон. 40. Нуль. 41. Агент.
 Вертикаль. 1. Біль. 2. Галера. 3. Ле. 4. Скакун. 5. Агора. 7. Арена. 8. Ватра. 13. Ярмарок. 14. Каземат. 15. Наряд. 17. Рядно. 18. Аул. 20. Кру. 24. Якір. 27. Обман. 28. Ракета. 29. Секрет. 30. Батон. 31. Грузд. 33. «Земля». 39. Ге.

Лебедина жура Фото Миколи ВІЛЬШАНЕНКА